

ΣΤΕΝΙΩΤΙΚΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Όπως είχα υποσχεθεί στην προηγούμενη έκδοση συνεχίζω τό Στενιώτικο γλωσσάριο καί στό δεύτερο τόμο μέ αρκετές λέξεις, πού μπόρεσα νά ανασύρω μέσα από προσωπικές παραστάσεις, αλλά καί από τίς μνήμες πολλῶν φίλων συγχωριανῶν μου.

Πρὶν ὅμως προχωρήσω θά ἤθελα νά κάμω μιὰ διόρθωση στόν ἐρμηνεῖα μιᾶς λέξης στό γλωσσάριο τοῦ πρώτου τόμου. Πρόκειται γιά τή λέξη **ἀναιμοπύρωμα**, ἡ ὁποία ἐρμηνεύθηκε ὡς ὀστρακιά, ἐνῶ εἶναι τό **ἐρουσίπελας**. Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τήν ἐτυμολογική ἐξήγησή της παραμένει ἡ ἴδια.

Ἐπίσης πρέπει νά τονισθεῖ, ὅτι, ἐπειδή στή διατύπωση τῶν φράσεων τοῦ γλωσσαρίου χρησιμοποιοῦνται πάλι κι ἐδῶ Στενιώτικες λέξεις, καλό θά εἶναι νά καταφεύγει ὁ ἀναγνώστης στό γλωσσάριο τοῦ πρώτου τόμου, ὅταν ἀντιμετωπίζει δυσκολίες στόν ἐρμηνεῖα καί κατανόησή τους. Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τήν ἐννοιολογική καί ἐτυμολογική ἐρμηνεῖα τῶν Στενιώτικων λέξεων τηρήθηκε πιστά ἡ ἴδια γραμμή καί μεθοδολογία τοῦ προηγούμενου γλωσσαρίου:

Ἄδέρτος: (ἐπίθ.) = ἀνοικτός, ἐλεύθερος, ἀφύλακτος. (Ἀπό παραφθορά τῆς Ἰταλικῆς **aperto** = ἀνοικτός).

φρ.: *Τό βρήκανε ἀδέρτο καί τό κατακλέψανε.*

Ἄδέρτα: (τροπ. ἐπίρρ.) = ἀνοικτά, ἐλεύθερα. (Ἀπό τήν ἴδια Ἰταλική ρίζα μέ τό ἐπίθετο **ἀδέρτος**).

φρ.: *Ἦχανε τίς μεζέδες ἀπάνω στό τραπέξι καί ἤτρωες ἀδέρτα ὅσο ἤθελες.*

Ἀγραντολόϊστος: (ἐπίθ.) = ἀπερίσκεπτος, ἀχαρακτήριστος, ἐπιπόλαιος. (Ἀπό τή σύνθεση τοῦ στερητικοῦ **α**, τῆς Ἰταλικῆς **grado** = γράντο = βαθμός, χάρη καί τοῦ ἐπιθέτου **λοϊστός** ἀπό τό ρῆμα **λογίζομαι**).

φρ.: *Κᾶκόμα αὐτουνοῦ τά λόγια δέν ἔχοννε θαρρεμό (ἐμπιστοσύνη) εἶναι τελείως ἀγραντολόιστος.*

Ἄλεπόσοφος: (ἐπίθ.) = ψευδασθενής, κάνει τόν ψόφιο κοριό. (Πρόκειται γιά πολύ ἔξυπνη παρομοίωση μέ τήν πονηρή ἄλεπού, πού παραμονεύει τό θύμα της κάνοντας τήν ψόφια. Ἔχομε λοιπόν τή σύνθεση τῶν λέξεων **ἄλεπού** και **ψόφος** = θάνατος ζώων).

φρ.: *Ἄφοῦ μπεκρονλιάζενε οὔλη νύχτα, τώρα κάνει τόν ἄλεπόσοφο, ἤ Ἄ, τόν ἀλετούρανο ἅμα τοῦ πείς γιά δουλειά κάνει τόν ἄλεπόσοφο.*

Ἄνέβαση: (οὐσ.) = ψυχόπιαση, ἀναπνευστική δυσφορία κυρίως κατά τήν ἐκπνοή. (Ἄπό τό ρῆμα **ἀνεβαίνω** μέ τήν ἔννοια τοῦ φουσκώνω).

φρ.: *Κᾶκόμα εἶχενε μιά ἀνέβαση οὔλη νύχτα, πού κόντεψε νά τελειώσει.*

Ἄνεροίχτρα: (οὐσ.) = σκουπιδότοπος, χώρος ἐναπόθεσης ἀπορριμμάτων. (Ἄπό τό ρῆμα **ἀναροίπτω** ἤ **ἀναροίχνω** = ρίπτω ἐπάνω, διότι ἐδῶ ἡ πρόθεση **ἀνά** ἀποδίδεται μέ τήν ἀρχαϊκή ἐπιρρηματική της ἔννοια, δηλαδή ἐπάνω. Βλέπε Ὀμηρικά κείμενα).

φρ.: *Ἄλετούρανε, μοῦκαμες τή σάλα ἀνεροίχτρα.*

Ἄπασπροῦ: (τροπ. ἐπίρρ.) = «Τά ἐξ ἀμάξης», βαριά ἐπίπληξη (Ἴσως εἶναι παράγωγο καί σέ μεταφορική ἔννοια τοῦ ρήματος **ἀποασπρίζω** ἤ **ἀπασπρίζω** = ξεβάφω, ἀποχρωματίζω καί μεταφορικά βγάζω στή φόρα τά ἄπλυτα κάποιου).

φρ.: *Τοῦ τά ἴψαλλανε στήν πλατεία, τόν ἤκαμενε ἀπασπροῦ.*

Ἄπλοοῦμαι: (ρῆμα) = ἀπαντῶ, ἀποκρίνομαι. (Παραφθορά τοῦ **ἀπολογοῦμαι**).

φρ.: *Ἦβγαλα τό λαμό μου νά τοῦ φωνάζω καί τό κουτρουλό δέν ἀπλοοίντανε.*

Ζαρολοῶ: (ρῆμα) = συμμαζεύομαι, ἡσυχάζω. (Ἄπό τή σύνθεση τῶν λέξεων **ζάρα** = πτυχή καί **λογῶ** = μαζεύω. Ἐδῶ γίνεται πολύ ἐπιτυχής παραστατική καί μεταφορική χρήση τῆς ἔννοιας τοῦ ρήματος).

φρ.: *Ζαρολόα καί κοιμήσου νά ἡσυχάσει ὁ κόσμος.*

Θαρρεμός: (οὐσ.) = ἐμπιστοσύνη. (Ἄπό τήν ἴδια ρίζα μέ τό ρῆμα **θαρρεύομαι**).

Θαρρεύομαι: (ρῆμα) = ἐμπιστεύομαι. (Ἄπό τό μεσαιωνικό **θαρεύω** = νομίζω).

φρ.: *Δέν τή θαρρεύομαι, νά τῆς ἀφήσω τό παιδί.*

φρ.: *Δέν ἔχει θαρρεμό μ' αὐτή τή βάρκα νά πᾶτε στό ψάρεμα χειμωνιάτικα.*

Κακόενος: (ἐπίθ.) = ὁ κακῆς ποιότητας. (Ἐπίθ. ἀπό τή σύνθεση τῶν λέξεων **κακός** καί **γένος** = ράτσα, προέλευση).

φρ.: *Ἄπα-πα, πολύ κακόενη ἡ φακή τοῦ Μητραλάκου, ἔνα γκομάρι ξύλα ἤκαψα κι ἀκόμα νά βράσει.*

Κάλεσμα: (οὐσ.) = ὁμίληση, ομάδα προσκεκλημένων. (Ἐπίθ. ἀπό τό **καλῶ** = προσκαλῶ).

φρ.: *Ἀκόμα δέ φάνηκε στό γιοφύρι τό κάλεσμα τοῦ γαμπροῦ.*

Καλόενος: (ἐπίθ.) = ὁ καλῆς ποιότητας, ὁ καλογίνωτος, ὁ εὐκολόβραστος. (Ἐπίθ. ἀπό τό ἐπίθετο **καλός** καί τό **γένος** = καλῆς προέλευσης).

φρ.: *Πολύ καλόενος ὁ φάβας τοῦ Ἀντρίκου, βράζει στό ἄψε-σβῆσε.*

Καλωστεργάμενος: (ἐπίθ.) = ὁ ἀνεπιθύμητος, ὁ ἀπρόσκλητος, ὁ ἀποδιοπομπαῖος. (Ἐπίθ. ἀπό συμφυρμό τῶν λέξεων **καλῶς** + **τόν** + **ἐργάμενος**, μετοχή κατά τό λεγόμενος, τοῦ ῥήματος **ἐργάζω** ἀρχαϊκά **ἐρδιβάζω**. Ἴσως ἡ λέξη νά ξεκίνησε σάν εἰρωνική ἐκφραση ὑποδοχῆς κάποιου ναυτικοῦ, πού τόν εἶχαν διώξει ἀπό τό καράβι καί ἀπό τότε νά καθιερώθηκε μεταφορικά γιά κάθε ἀνεπιθύμητο).

φρ.: *Μοῦ κουβαλήθηκε πρωί-πρωί ἡ καλωστεργάμενη ἡ κουριάδα μου γιά δανεικά.*

Καμπανός: (ἐπίθ.) = ξεβράκωτος. (Ἐπίθ. ἀπό τό **καμπάνα** = σατιρική παρομοίωση τῶν ἀνδρικών γεννητικῶν μορίων μέ τήν καμπάνα).

φρ.: *Ἄσ' τα ἀρίζιτη τοῦ κούψανε τό παντελόني στή θάλασσα καί γύρισενε στό χωριό καμπανός.*

Καπλαντίζω: (ῥήμα) = ἐπενδύω τό πάπλωμα μέ σεντόνι. (Ἐπίθ. ἀπό τόν τουρκικό ἀόριστο **kapladim** = καπλαντίμ = ἐπενδύω).

φρ.: *Κάκόμα μπήκενε πρόωρα ὁ χειμώνας καί δέν ἔχω καπλαντίσει τό πάπλωμα.*

Κατσαπρόκος καί **Κατσαμπρόκος:** (ἐπίθ.) = ἀχαμνός, ζαρωμένος, ἀσήμαντος, ἄσημος. (Ἐπίθ. ἀπό τήν Ἰταλική **caccia-broca** = κάτσια-μπρόκα = εἰδικό σουβλί τῶν παπουτσήδων. Εἶναι φανερό ἡ παρομοίωση).

φρ.: *Τί τοῦ βρίσκει τοῦ κατσαπρόκου καί κάνει σάν παλαθῆ;*

Κετσές: (ἐπίθ.) = σκληρός, δυσκολομάσητος. (Ἐπίθ. ἀπό τήν ἰσπανική **caesoso** = κετσέσο = σκληρός).

κυρίως για να προσδιορίσει με έμφαση τη σκληρότητα των κρεάτων, αλλά καμιά φορά και για το δέρμα των ανθρώπων. Ἐπὶ τὴν Τουρκικὴ **Kece** = κετσέ = σκληρὴ τσόχα κατασκευῆς φεσιῶν καὶ καπέλων).

φρ.: *Μοῦ ἔδωσεν ὁ παλιάνθρωπος ἓνα κρέας σκέτος κετσές, δέ μασιοῦντανε καθόλου ἢ Κοντεύει νά κάμει τό πετσὶ της κετσέ ἀπὸ τίς σουρμάδες, πού πασαλεῖβεται.*

Κουτάλα: (οὐσ.) = τό ὄστον τῆς ὠμοπλάτης. (Ἐδῶ πρόκειται γιὰ παρομοίωση τῶν ὄστων τῆς ὠμοπλάτης μέ μεγάλες κουτάλες).

φρ.: *Πιαστήκανε οἱ κουτάλες μου, νά κουβαλῶ τό κοφίνι μέ τὴν μπουγάδα στή βρύση.*

Κουταλομαζεύω: (ρῆμα) = παρουσιάζω συμπτώματα ἀρρώστιας, κατάπτωσης. (Ἐπὶ τὴ χαρακτηριστικὴ συσπείρωση τῶν ὄστων τῆς ὠμοπλάτης ὅταν αἰσθανόμαστε κρυάδες ἢ κακοδιαθεσία).

φρ.: *Τόνε βλέπω καὶ κουταλομαζεύει ἀπὸ τό πρωὶ καὶ φοβοῦμαι πὼς θά ἔχει ἀρπάξει καμιά πόντα.*

Λάτρα: (οὐσ.) = ὑψηροσία, χρήση. (Ἐπὶ τὸ ρῆμα **λατρεύω** = ὑψηρεῖω).

φρ.: *Ἐγὼ, θνατέρα, γιὰ τὴ λάτρα τοῦ σπιτιοῦ ἔχω βρόχινο νερό ἀπὸ τὴ στέрна.*

Λουμπούτι: (οὐσ.) = ἄγριος ξυλοδαρμός. (Ἡ ἔτυμολογία εἶναι ἄγνωστη).

φρ.: *Τοῦ ρίξανε ἓνα λουμπούτι, πού θά τό θυμᾶται οὐλὴ του τὴ ζωή.*

Μαλαφράντζα: (οὐσ.) = σύφιλη καὶ γενικά κάθε ἀφροδίσιο νόσημα. (Ἐπὶ συμφυρμό καὶ παραφθορά τῶν Ἰταλικῶν λέξεων **male di Francia** = μάλε ντί φράντζια = Γαλλικὴ ἀρρώστια).

φρ.: *Αὐτός ἀρίζικη ἔχει σαπίσει ἀπὸ τίς μαλαφράντζες.*

Μαντακιάζω: (ρῆμα) = σωματικὴ κατάπτωση, πρόωρα γηρατιά. (Ἐπὶ τὴ λέξη **μάντακας** = τσιμπούρι. Εἶναι φανερὴ ἢ μεταφορικὴ ἔκφραση ἀπὸ τὰ γέρικα τσιμπουριασμένα σκυλιά).

φρ.: *Ἀπὸ τὰ βάσανα ὁ ἀρίζικος μαντάκιασενε πρὶν τῆς ὥρας του.*

Μάσκουλο: (οὐσ.) = αὐτοσχέδιος πυροσλήνας ἀπὸ χάλυβα εἰδικὰ διασκευασμένος ὥστε νά χρησιμοποιεῖται σάν μικρὸ ἐμπροσθογεμὲς πυροβόλο (κανονάκι). Ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ παλιὰ ἀποκλειστικά καὶ μόνο ἀπὸ τοὺς Στενιώτες, γιὰ γιορταστικούς κανονιοβολισμούς κυρίως τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα. (Ἐπὶ τὴν Λατινικὴν **Masculus** = μάσκουλος = ἀνδρικός, ἐντυπωσιακός, ἰσχυρός. Φαίνεται, ὅτι σέ κάποια περίοδο τῆς ἱστορίας, στή

γλώσσα τῶν ναυμάχων, τὰ κανόνια ὀνομάζονταν μεταφορικά **μάσκουλα** σέ ἀντιδιαστολή μέ τὰ ἀδύνατα λιανοτούφεκα. Οἱ Στενιώτες λοιπόν σάν ἐξειδικευμένοι μασκουλιέρηδες μεταφέρανε τήν τέχνη τους ἀπό τὰ καράβια στό χωριό, γιά νά τιμοῦν τίς γιορταστικές ἐκδηλώσεις).

φρ.: *Κάκόμα μεγάλες ἐτομασίες κάνουνε γιά τό γαμπρό, σιγά μὴν τοῦ ρίξουνε τσαί τὰ μάσκουλα.*

Μελαχόνια: (οὐσ.) = πολυφαγία, περιδρομος. (Ἴσως πρόκειται γιά μεταφορική χρήση καί παραφθορά τῆς Ἰταλικῆς **melacotogia** = μελακοτόνια = κυδώνια, ἐπειδή συνήθως ἡ κατάχρηση κυδωνοφαγίας προκαλοῦσε στομαχικές ἀνωμαλίες).

φρ.: *Ἀφοῦ τρώει τὰ μελαχόνια του μπορεῖ νά μή στομαχιάσει;*

Μπατάλης ἢ Μπατάλικος: (ἐπίθ.) = ἀχρηστος, δυσκίνητος, βαρῦς. (Ἀπό τήν Τουρκική **battal** = μπατάλ = ἀχρηστος).

φρ.: *Καλό κορίτσι, ἀλλά πολύ μπατάλα.*

Μπούζουνας: (οὐσ.) = τό μπατζάκι τοῦ παντελονιοῦ καί τοῦ σώδρακον. (Ἀπό τή Γαλλική **buse** = μπούζ = σωλήνας ἀεραγωγός. Ἀσφαλῶς πρόκειται γιά παρομοίωση. Μεγάλη χρήση γινότανε τῶν συναφῶν ἐπιθέτων, ὅπως: **στενομπούζουνο, μακρομπούζουνο, κοντομπούζουνο** κ.λπ.).

φρ.: *Γιά σκέψον 'κεινα τὰ χρόνια, πού κι οἱ γαμπροί ἀκόμα φορούσανε μακρομπούζουνα σώδρακα.*

Νταρταγάνι ἢ Νταρταγάνι: (τροπ. ἐπίρρ.) = ἄνω-κάτω, τρομερή ἀταξία. (Ἀπό παραφθορά τῆς λέξης τῆς Τουρκικῆς ἀργκό **ntar-madan** = νταρμαντάν = ἄνω-κάτω).

φρ.: *Μέ τίς μογιατζηδες πού 'μπλεξα ἔχει γίνει τό σπίτι μου νταρταγάνι.*

Ντελεύομαι: (ρῆμα) = καταγίνομαι, ἐπιδίδομαι σέ κάποια ἐργασία, γιά νά περάσω τήν ὥρα μου εὐχάριστα. (Ἀπό τό μεσαιωνικό **τελεύω** = τελειώνω).

φρ.: *Κάκόμα νύχτα-μέρα ντελεύεται μέ τόν κῆπο.*

Ντεσκερές: (οὐσ.) = εἰδοποίηση, πληροφορία. (Ἀπό τήν Τουρκική **tezkere** = τεσκερέ = κοινοποίηση).

φρ.: *Ἡ ἀρίστη ἔχει σκάσει, γιατί δέν εἶχανε κανένα ντεσκερέ ἀπό τήν Πόλη γιά τό καράβι.*

Ντηριέμαι: (ρῆμα) = διστάζω, δειλιάζω. (Ἀπό τό ρῆμα **ντηροῦμαι** = διστάζω, παράγωγο τοῦ μεσαιωνικοῦ **ἐν-τηρῶ**).

φρ.: *Καθόλου δέν ντηριέται καί πάει στό ψάρεμα μ' αὐτό τό διαολόκαιρο.*

Ντραώνα: (ἐπίθ. ἐπί γυναικῶν) = ἀρρενωπή, σωματώδης, δυναμική. (Ἐκ τῶν ῥήματων **ἀνδρώνω** ἢ **ἀντρώνω** καί τὸ μέσο **ἀνδρώνομαι** ἢ **ἀντρώνομαι**).

φρ.: *Αὐτὴ τῆς Φραεσκούλας ἡ κόρη γίνηνε ὀλόκληρη ντραώνα.*

Ντρούμι: (οὐσ.) = μεταλλικὸ κυλινδρικό δοχεῖο. (Ἐκ τῆς ἄγγλικῆς **drum** = ντρόμ = τύμπανο).

φρ.: *Ἦβαλα δυὸ ντρούμια, γιὰ νὰ μαζεύω τὰ νερά τῆς βροχῆς γιὰ τὴ λάτρα.*

Ξανοιώ: (ῥήμα) = κοιτάζω, χαζεύω. (Παραφθορά καὶ μεταφορική χρῆση τοῦ **ξε-ἀνοίγω** = **ξανοίγω**. Ἐδῶ τὸ **ξε** χρησιμοποιεῖται ὡς μόριο μέτῃ σημασία τοῦ περνῶ, ὅπως **ξενυχτῶ** κ.λπ.).

φρ.: *Κάθουμαι καὶ ξανοιῶ, πού ψαρεύουνε.*

Ὀρτσουλες: (οὐσ.) = ἔλκος, ἔλκη κυρίως ἀφροδίσιων νοσημάτων. (Ἐκ τῆς ἰταλικῆς **ulcera** = οὐλσερα = ἔλκος).

φρ.: *Ἄ τὸ κοπρόστουλο ἀπὸ τίς ἀσωτίες του γέμισενε ὀρτσουλες.*

Παιζογλαντίζω: (ῥήμα) = παίζω κάνοντας θόρυβο ἢ μεταφορικά ἐρωτοτροπῶ. (Ἐκ τῆς συμφυρῆς καὶ παραφθορᾶς τῶν λέξεων **παίζω** καὶ **γλεντίζω** ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ἀόριστο **eglendim** = ἐ-γλεντίμ = διασκέδασα).

φρ.: *Τὰ κουτρούλα συνέχεια παιζογλαντίζουνε καὶ δὲ διαδάξουνε καθόλου ἢ Κᾶκόμα τῆς ἀρέσει νὰ παιζογλαντίξει μέ τοὺς νιούς.*

Παρασόλι (οὐσ.) = ὀμπρέλα ἡλίου. (Ἐκ τῆς ἰταλικῆς **para-sole** = παρασόλε = ἀλεξήλιο).

φρ.: *Πάρε μαζί σου καὶ τὸ παρασόλι, νὰ μὴ σέ κουντουνίσει ὁ ἥλιος.*

Παρτσάδι: (οὐσ.) = κομμάτι. (Ἐκ τῆς Τουρκικῆς **parca** = παρτσά = κομμάτι).

φρ.: *Τὸν κάμανε παρτσάδια ἀπὸ τὸ ξύλο.*

Παρτσαδιάζω: (ῥήμα) = κομματιάζω. (Ἐκ τῆς ἰδια Τουρκικῆς λέξεως μέτῃ τὸ **παρτσάδι**).

φρ.: *Κάμανε δυὸ ὄρες, γιὰ νὰ τόνε παρτσαδιάσουνε τὸ χοῖρο.*

Πενταπολύω-ῶ: (ῥήμα) = ἀφήνω ὀρθάνοιχτα. (Ἐκ τῆς σύνθεσης τοῦ ἐπιτακτικοῦ **πέντα** καὶ **ἀπολύω** = ἐλευθερώνω, ἀποδεσμεύω).

φρ.: *Πάλι πενταπόλυσε τίς πόρτες καὶ ξεπαγιάσαμε.*

Πενταπόλη: (τροπ. ἐπίρρ.) = ὀρθάνοιχτα. (Παράγωγο τοῦ παραπάνω ῥήματος **πενταπολύω**).

φρ.: Ἔφησενε τίς πόρτες πενταπόλη καί μπήκανε οἱ Ἄτσιγγανοί καί τήν κατακλέψανε.

Πιατσόρω: (ρῆμα) = ἀρέσω, ἐπιθυμῶ. (Ἐπί τήν Ἰταλική **piacere** = πιατσέρε = εὐαρεσῶ, ἐπιθυμῶ, θέλω).

φρ.: Τά ἄμαθες, δέν τοῦ πιατσόρησενε ἡ νύφη καί χάλασενε τό γάμο.

Πιλατεύω: (ρῆμα) = τυραννῶ, κουράζω. (Ρῆμα δημιουργημένο ἀπό τό ὄνομα τοῦ Πιλάτου, ἐπειδή στή λαϊκή συνείδηση ὁ Πιλάτος ἦτανε συνώνυμος τοῦ τυράννου).

φρ.: Μέ πιλατεύει κάθε μεσημέρι, γιά νά τό ταῖσω τό ἀναμικιό-ρικο.

Ρέομαι: (ρῆμα) = ἐπιθυμῶ. (Ἐπί τὸ μεσαιωνικό ρῆμα **ρέγομαι** παράγωγο τοῦ **ὀρέγομαι** = ἐπιθυμῶ).

φρ.: Εἶναι σκέτη κούκλα, πού τή ρέουνται οὔλοι οἱ νιοί.

Ρομποτσούβαλο: (οὐσ.) = σκουπίδι, ἄνθρωπος τῆς καρπαζιάς. (Ἐπί τή σύνθεση καί παραφθορά τῆς Γαλλικῆς **rabais** = ραμπέ = ὑπόλοιπα καί τῆς Τουρκικῆς **cupal** = τσουβάλ = σακί. Εἶναι πολύ χαρακτηριστική ἡ περιφρονητική παρομοίωση τοῦ ὑποβαθμισμένου ἀνθρώπου μέ τό σακί τῶν σκουπιδιῶν).

φρ.: Ἄ τόν ἀρίζικο τόν ἔχουνε μάνα καί κόρη ρομποτσούβαλο.

Σένιο: (οὐσ.) = ἐξοπλισμός, ἐργαλεῖο. (Ἐπί μεταφορική χρήση τῆς Ἰταλικῆς **segno** = σένιο = σημεῖο, σῆμα, γνώρισμα).

φρ.: Ἀγοράσανε μιά ψαρόβαρκα μέ οὔλα τῆς τά σένια.

Σενιάρω: (ρῆμα) = τακτοποιῶ, διευθετῶ (Ἐπί τή μεταφορική χρήση τῆς Ἰταλικῆς **segnare** = σενιάρω = ἐπισημαίνω, ὑπογράφω).

φρ.: Ἀπό τό πρῶι παιδεύομαι νά σενιάρω τό σπῆτι.

Σνταυλίζω: (ρῆμα) = σκαλίζω τή φωτιά, γιά νά ἀνάψει καλύτερα. (Παραφθορά τοῦ ρήματος **σνδανλίζω** = ἀνάβω καλά).

φρ.: Σνταύλισε λίγο τά ξύλα, νά κάμουνε φλόγα.

Σουρέλο: (οὐσ.) = παντελόνι. (Ἐπί τὸ ἀγνώστου ἐτυμολογίας).

φρ.: Σννέχεια γυρίζει μέ τρύπιο σουρέλο.

Σουρμάς καί Σουλουμάς: (οὐσ.) = καλλυντική κρέμα. (Ἐπί τήν Τουρκική **sulama** = σουλαμά = πασάλεμμα).

φρ.: Σά δέν ντρέπεται, νά πασαλείδεται σουρμάδες καί νά παριστάνει τή νιά.

Σούρφανο: (ἐπίθ.) = κίτρινο σάν τό θειάφι. (Ἐπί τήν Ἰταλική **solfo** = σόλφο = θειάφι. Ἐδῶ γίνεται χρήση τοῦ οὐσιαστικοῦ ὡς ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ κίτρινου χρώματος).

φρ.: *Ἄ τὴν ἀρίζικη σκέτο σούρφανο κατάντησεν ἡ μούρη τῆς ἀπὸ τῆς στενοχωρίας.*

Σουρφανάζω: (ρῆμα) = κιτρινίζω. (Ἐκ τῆς ἴδιας Ἰταλικῆς λέξης μετὰ τὸ **σούρφανο**).

φρ.: *Κακόμα μὲ τὸ ποῦ ἔδενε τὴν ἀχλαδιά τὸ στραβὸ τῆς σουρφανάσανε τὰ φύλλα τῆς καὶ ξεράθηνε τὸ δέντρο.*

Σουσοῦμι: (οὐσ.) = χαρακτηριστικὸ καὶ προσδιοριστικὸ παρατσούκλι. (Ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς **σουσοῦμιν** ὑποκοριστικὸ τοῦ **σύσσημον** = συνθηματικὸ σημεῖο).

φρ.: *Μὰ στίς Στενιές ἂν δε πεῖς τὸ σουσοῦμι δὲ βρίσκεις ἄνθρωπο.*

Σουσουμιάζω: (ρῆμα) = βγάζω χαρακτηριστικὸ παρατσούκλι. (Ἐκ τῆς ἴδιας ρίζας μετὰ τὴν λέξη σουσοῦμι).

φρ.: *Ἀκόμα δὲν τὸν εἶδανε καὶ τότε σουσουμιάσανε.*

Στανιάρω: (ρῆμα) = στεγανοποιῶ. (Ἐκ μεταφορικῆς χρήσης τῆς Ἰταλικῆς **stagnare** = στανιάρω = κασσιτερώνω, γανώνω).

φρ.: *Ρίξανε τὴ βάρκα στὴ λίμνη γιὰ νὰ στανιάρει, γιατί εἶχενε γίνε καλαθοῦνα.*

Στενή: (ἐπίθ. χρησιμοποιούμενο ὡς οὐσ.) = στενωπός, στενή διάβαση μετὰ ὑψηλὸ τοῖχο καὶ ἀπὸ τῆς δύο πλευρῆς, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ περάσει ζῶο φορτωμένο. (Οἱ Στενιές ἔχουν πάρα πολλές **στενές** καὶ ἀναφέρονται μετὰ τὰ σχετικά τοπωνύμια. Δειγματοληπτικὰ ἀναφέρω: ἡ στενή τοῦ Μπιζιάδου, ἡ στενή τοῦ Μάκολα, ἡ στενή τοῦ Καραβά, ἡ στενή τοῦ Πατίρη, ἡ στενή τοῦ Πετράκη κ.λπ.).

φρ.: *Μὲ τὴ βροχὴ πλημμυρίζει ἡ στενή τοῦ Μπιζιάδου.*

Στρακῶνω: (ρῆμα) = πατικῶνω, πετρῶνω. (Ἐκ τῆς λέξης **δοστρακο** καὶ κατάληξης **-ώνω** = **δοστρακῶνω** = τὸ κάνω σκληρό σάν ὀστρακο. Ἐδῶ γίνεται μεταφορικὴ χρήση τοῦ ρήματος, γιὰ νὰ δοθεῖ ἔμφαση στὴ σκλήρυνση τοῦ ἐδάφους).

φρ.: *Ἀπὸ τὸ πάτησε – πάτησε στρακῶσανε τὰ χῶματα καὶ εἶδαμε καὶ πάθαμε νὰ σκάψουμε τὸ περιβόλι.*

Στρέφω: (ρῆμα) = ἀπαντῶ, ἀποκρίνομαι. (Ἐκ τῆς λέξης **στρέφω** = ἐπιστρέφω σὲ μεταφορικὴ χρήση).

φρ.: *Τὸ κουτρουλό, μιά ὥρα τοῦ φωνάζω καὶ δὲ μοῦ στρέφει.*

Στρινα: (οὐσ.) = πρωτοχρονιάτικος μπουναμάς. (Ἐκ τῆς Ἰταλικῆς **strenna** = στρένα = μπουναμάς).

φρ.: *Ἄπα-πα κείνη ἡ Κατσιβέλα ἡ κοννιάδα μου τοῦ ἔδωσενε γιὰ στρίνα τοῦ παιδιοῦ ἓνα δίφραγκο.*

Στρινιάζω: (ρῆμα) = δίνω μπουνανά. (Ἀπό τὴν ἴδια Ἰταλική λέξη μέ τὴ **στρίνα**. Γινότανε καί μεταφορική χρῆση τοῦ ρήματος μέ τὴν ἔννοια τοῦ δέρονω, ξυλοφορτώνω).

φρ.: *Τί σέ στρινιάσενε ἡ θειά σου; ἢ Σταμάτα τὴ φασαρία, γιά νά μή σέ στρινιάσω πρωινιάτικα.*

Σωφελιάζω ἢ σοφελιάζω: (ρῆμα) = ἐφαρμόζω, προσαρμόζω. (Ἀπό τὴ σύνθεση τῶν λέξεων **ἔσω** ἢ **ἴσο** καί τοῦ μεσαιωνικοῦ ρήματος **φελιάζω** = συναρμόζω, ἀπό τὸ **θηλιάζω** παράγωγο τοῦ ὑποκοριστικοῦ **θηλέα** = κλειδαρότρυπα. Ἀπό ὅπου καί ἡ φράση «φηλί-κλειδί»).

φρ.: *Ἦτανε στραβός ὁ τοῖχος καί παιδευτήκανε μέχρι νά σωφελιάσουνε τὴν κάσα τῆς πόρτας.*

Τελεύω: (ρῆμα) = τελειώνω, περατώνω, διακόπτω.

φρ.: *Πότε τελεύουνε τὰ σκολειά; Θέλει ἀκόμα πολύ καιρό νά τελέψει τὸ σπίτι.*

Τετουλιάζω: (ρῆμα) = τρέμω ἀπό τὸ κρύο. (Ἀσφαλῶς πρόκειται γιά λέξη ἠχοποίητη ἀπό τὸν χαρακτηριστικό κτύπο **τέτ-τέτ** τῶν σαγονιῶν λόγῳ τοῦ κρύου).

φρ.: *Κάθεται καί τετουλιάζει ὁ ἀλετούρανος καί δέ βάζει μιὰ φανέλλα.*

Τιτίζης: (ἐπίθ.) = λεπτολόγος, σχολαστικός. (Ἀπό τὴν Τουρκική **titiz** = τιτίζ = λεπτολόγος).

φρ.: *Εἶναι πολύ τιτίζα ἡ Μαριγούλα, τὰ ἔχει οὔλα στήν ἐντέλεια.*

Φαρμασόνος: (ἐπίθ.) = κακεντρεχῆς, δόλιος, ἄπιστος. (Ἀπό τὴν Ἰταλική **frammassone** = φαρμασόνε = ἐλευθεροτέκτονας; μα-σόνος).

φρ.: *Εἶναι, θνατέρα, ἕνας φαρμασόνος ὁ γιός τῆς Φραγκούλας, ὁ Θεός νά σέ φυλάει.*

Φίστουλας: (οὐσ.) = συρίγγιο. (Ἀπό τὴν Ἰταλική **fistola** = φίστολα = σύριγγα, συρίγγιο. Λατινική **fistula** = φίστουλα = συρίγγιο).

φρ.: *Κάκόμα ταλαιπωρήθηκε ἕνα χρόνο μέ τὸ φίστουλα, πού ἔχενε βγάλει στὸν πισινό του.*

Φιτρί: (οὐσ.) = ἡ καντηλήθρα, τὸ φυτίλι. (Ἀπό τὸ μεσαιωνικό **ἄπτριν** ἢ **ἄπτριον** = ὑποκοριστικό τοῦ **ἄπτρα** = καντηλήθρα).

φρ.: *Γιά νά μή τσιτσιρίζει τὸ καντήλι νά πάρεις εὐρωπαϊκό φιτρί καί νά μή βάζεις ἀνεμοφωλιές (πρόκειται γιά ἀγριόχορτο, τοῦ ὁποίου τὰ κωνικά ἀνθάκια τὰ χρησιμοποιοῦσαν γιά καντηλήθρες).*

Φλίγκουνας: (οὐσ.) = πνεύμονας, κόκκινο συκώτι. (Ἐπί παραφθορά τῆς μεσαιωνικῆς **φλεγμόνιν** ἢ **φλεμόνι** = **πλεμόνι** = πνεύμονας. Πιθανόν νά προέρχεται καί ἀπό παραφθορά τῆς λέξεως **φλύκταινα** = φουσκαλίδα σέ συνεκδοχική χρήση. Πρέπει νά τονιστεῖ, ὅτι ἡ λέξις **φλίγκουνας** χρησιμοποιοῦνταν γιά νά προσδιορίσει τόν πνεύμονα τῶν ζώων καί μόνο κατά τήν ἀγορά κρέατος).

φρ.: *Ἐμεῖς στό σπίτι τρώμε μονάχα τό μαῦρο σκῶτι καί τό φλίγκουνα τότε ρίχνουμε στίς γάτες.*

Φύση: (οὐσ.) = τό ἀνδρικό γεννητικό ὄργανο. (Ἐπί τό ρῆμα **φύω** = φυτρῶνω, σέ πολύ παραστατική μεταφορική χρήση).

φρ.: *Κακόμα, μή γίνει λόος, ἤβγαλενε κάτι ὄρτσουλες στή φύση του καί ἤφυενε ἀναυλα γιά τήν Ἀθήνα.*

Γεώργιος Ι. Φαλαγγᾶς